

forms in different activities; consistent formation of the basic elements of awareness of a child with disabilities and the development of processes of its interaction with the environment. It is noted that in the process of implementation of the program of psychological-pedagogical and neuropsychological assistance it is necessary to avoid the use of intensive pedagogical tactics, intensification of the educational process, technologies that do not correspond to the functional capabilities of children, the pace (accelerated) means. According to the author, the proposed program of psychological and pedagogical influence can be implemented in several directions: counseling-corrective and corrective-preventive help in the conditions of the rehabilitation center; counseling and correctional activities of the teacher and the psychologist at home; psychological and pedagogical support for the development and socialization of infants and young children with disabilities. Depending on the severity of the problem, the level of development of the child, the degree of participation of significant adults in correctional and developmental work, the proposed program may provide for a shortened or expanded form of its implementation. It is concluded that in conditions of early help based on the application of the system of psychological-pedagogical and neuropsychological approaches, methods and technologies of national and foreign scientific school of special and inclusive education, a considerable number of children with disabilities and at-risk groups will be able to approach and receive school education without massive special support.

Key words: Small children, developmental disorders, early comprehensive care, pedagogical technologies, unified technologies, standardization.

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2019.38.23

УДК: 373.52 (477)

Чупахіна С.В., cvitlana2706@gmail.com

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІТ ПІДТРИМКИ ОСВІТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

В статті проаналізовано навчально-методичне забезпечення інклюзивного навчання учнів початкової школи в умовах становлення Нової української школи. Охарактеризовано особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах інформаційного освітнього простору.

Обґрунтовано, що використання комп'ютерних та мультимедійних ресурсів на уроках, розширює простір для реалізації можливостей кожної дитини, робить навчання успішним і комфортним, особистісно-орієнтовним та мобільним, а також оптимізує навчальний процес загалом. Впровадження хмарних технологій у процес інклюзивного навчання учнів з інтелектуальними порушеннями забезпечує позитивні тенденції у формування їх інформаційно-комунікаційних компетентностей.

Доведено, що інклюзивне навчання учнів початкової школи з інтелектуальними порушеннями буде результативним та більш повним за наявності розробленого, законодавчо затвердженого навчально-методичного забезпечення, яке враховує та використовує можливості інформаційних технологій.

Ключові слова: електронні освітні ресурси, інформатизації освіти, інклюзивне навчання, комп'ютерні інструменти навчання, молодші школярі з інтелектуальними порушеннями, навчально-методичне забезпечення, on-line книги, хмарні технології, хмаро орієнтоване навчальне середовище.

Постанова проблеми. Метою початкової освіти дітей з інтелектуальними порушеннями є особистісне становлення учнів до навчання, розвиток їхніх пізнавальних здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, пізнавальної активності, що забезпечують їхню готовність до життя в суспільстві, продовження навчання в основній ланці школи.

Навчально-виховний процес у класах з інклюзивним навчанням закладів освіти здійснюється відповідно до робочого навчального плану школи за навчальними програмами, підручниками, посібниками, рекомендованими МОН України для загальноосвітніх навчальних закладів [3].

Аналіз досліджень і публікацій. Навчально-методичне та нормативно-правове забезпечення освітнього процесу молодших школярів з інтелектуальними порушеннями складається з: Закону України «Про освіту» [1]; Державного стандарту [4]; освітніх програм [15]; [методичних рекомендацій \[2; 12\]](#); індивідуальних програм навчання та розвитку, індивідуальних навчальних планів, навчальних посібників та підручників; [орієнтовних вимог до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи](#); [навчально-методичного комплексу «Початкова школа: виховання на цінностях»](#) (Перший урок.

Нове видання академії); [дорожньої карти для організації навчання учнів з ООП інклюзивного класу загальноосвітньої школи](#); on-line книги «Інтерактивний посібник-госарій для вчителів початкових класів» [12].

XXI ст. потребує від сучасного вчителя здатності до переосмислення власної системи професійних знань і вмінь, урахування досягнень нових освітніх технологій, і надважливими стають навички критичного мислення – використання когнітивних технік та стратегій, які збільшують вірогідність отримання бажаного кінцевого результату [3].

Означена тенденція спонукає дослідників до теоретичного та методичного обґрунтування стратегій, моделей ефективного застосування хмарних технологій у сучасному освітньому процесі про що свідчать наукові доробки українських та зарубіжних дослідників: В. Бикова [7], В. Жалдака, М. Кадемії, О. Кузьмінської, В. Кухаренка, С. Литвинової, Н. Морзе [6], О. Свириденко [6], З. Сейдаметової, С. Семірикова, О. Спіріна, О. Таровика [14], М. Шишкіної, М. Армбруст, Р. Гріффіт, М. Міллер, А. Фокс та ін.

Відповідно до листа Міністерства освіти і науки України від 18.05.2012 р. № 1/9-384 «Про організацію інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», для учнів з інтелектуальними порушеннями, які навчаються в інклюзивних класах, має розроблятися індивідуальна програма розвитку (ІПР) [5].

Для дітей з ООП, які мають інтелектуальні порушення на основі робочого навчального плану школи розробляється індивідуальний навчальний план з урахуванням рекомендацій спеціалістів інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ) [5].

На нашу думку, ІНП, як складова навчально-методичного забезпечення, за умови його ретельної розробки й впровадження, допоможе інтегрувати учнів, чиї навчальні потреби суттєво відрізняються від потреб решти дітей у класі загальноосвітнього закладу. Однак навчання молодших школярів з інтелектуальними порушеннями буде результативним та більш повним за наявності розробленого, законодавчо затвердженого навчально-методичного забезпечення, яке враховує та використовує можливості ІТ.

Мета статті полягає в аналізі навчально-методичного забезпечення інклюзивного навчання молодших школярів з інтелектуальними порушеннями щодо особливостей та можливостей використання інформаційних технологій.

Виклад матеріалу дослідження. Важливою навчально-методичною основою освіти молодших школярів з інтелектуальними порушеннями в умовах інклюзивного навчання стає саме ІТ підтримка (рис.1).

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчально-виховному процесі початкової школи повинно бути підпорядковано як основній меті навчання, так і конкретним завданням, які вирішує вчитель у навчально-виховному процесі.

Водночас важливо враховувати чинники й умови, які впливають на навчальний процес, забезпечено дотримання санітарно-гігієнічних вимог та техніки безпеки [9, с. 11-12].

Серед навчально-методичного забезпечення освітнього процесу виділяють певні засоби (рис.2).

Відтак в епоху інформатизації освіти до науково-методичного забезпечення навчального процесу, безперечно, висуваються нові вимоги. Українські та зарубіжні науковці, визнаючи перспективи використання електронних засобів навчання, обґрунтовують необхідність впровадження електронних навчально-методичних комплексів (ЕНМК), однак аналіз науково-педагогічних джерел засвідчив, що різноманітність підходів до визначення, структури, функціонального призначення ЕНМК, значно ускладнює його розробку, створення й використання в навчальному процесі, зокрема й в системі навчання молодших школярів з інтелектуальними порушеннями.

Певною мірою означені утруднення пов'язано з тим, що в Україні немає затверджених на державному рівні вимог до ЕНМК, які регламентували б їх контент, структуру, визначали дидактичні засади застосування в освіті. Оскільки ІКТ розвиваються швидкими темпами і перманентно, логічно припустити, що терміносистема інформатизації впродовж тривалого часу буде орієнтовною, незакінченою [7].

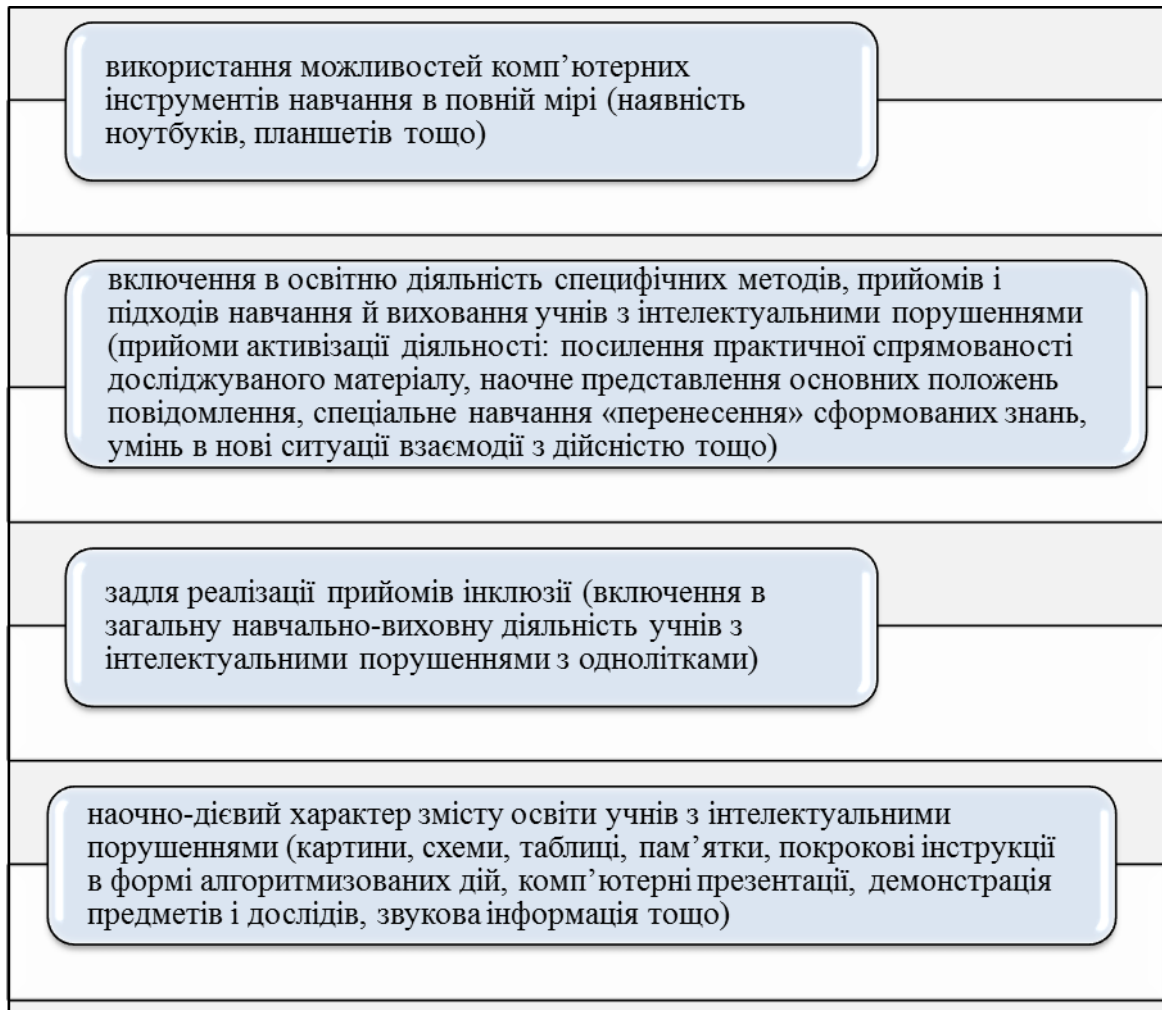

Рисунок 1. ІТ підтримка інклюзивного навчання дітей з інтелектуальними порушеннями
*Складено автором

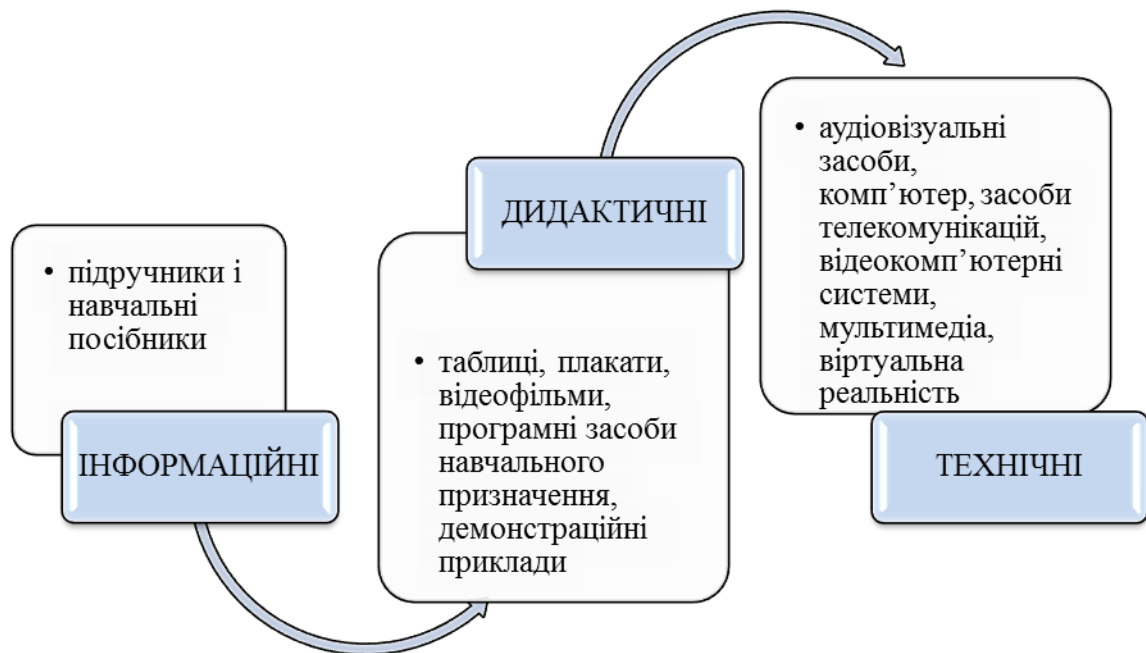

Рисунок 2. Засоби навчально-методичного забезпечення освітнього процесу *Складено автором за даними [7]

Водночас у 2013 р. Інститутом ЮНЕСКО з інформаційних технологій в освіті опубліковано монографію, в якій наведено пропозиції та вимоги до застосування ІКТ у початковій школі. Дослідники наголошують, що ІКТ є не предметом вивчення, а лише засобом для підтримки навчання математики, граматики, навколишнього світу та формування в учнів цифрових копетентностей XXI ст. [5].

Документ регламентує й певні обмеження і проблеми щодо використання ІКТ в початковій школі, які запропоновано враховувати під час запровадження означених технологій у навчально-виховному процесі.

У рекомендаціях ЮНЕСКО визначено також критерії добору засобів ІКТ, які можна застосовувати в організації комп'ютерно орієнтованого середовища у дошкільній та початковій освіті: застосування ІКТ освітнього характеру; організація роботи передбачає урахування спрямованості на співпрацю дітей з учителем; інтеграція засобів ІКТ з іншими засобами діяльності; використання розвиваючих ігор; забезпечення максимальних можливостей управління засобом навчання з боку дитини; наочність і простота у використанні [5].

Отож відповідно до матеріального забезпечення навчального середовища (школа – дім) учителю важливо враховувати вимоги, які запропоновано для програмно-технічних засобів навчального призначення. Невідповідність означеним вимогам може призвести до низької ефективності використання ІКТ та зниження рівня пізнавальної активності учнів. Максимальне дотримання вимог підвищує якість навчального процесу, рівень засвоєння знань та інтересу до навчання загалом.

Відтак з урахуванням вищезначеного, можемо стверджувати, що ефективність навчально-методичного супроводу навчального процесу молодших школярів з інтелектуальними порушеннями здебільшого залежить від умілого добору й використання програмного забезпечення персонального комп'ютера, яке розділено на три основні групи (рис. 3) [5].

Математика є одним із предметів, який викликає значні труднощі в більшості дітей з порушенням інтелекту. Формування обчислювальних навичок – важка й не цікава для учнів робота, якщо вчасно не вносити різноманітність в її організацію. Однією з педагогічних умов, від якої залежить ефективність уроків та підвищення рівня розумової та пізнавальної активності є рівень їх працездатності.

Рисунок 3. Групи програмного забезпечення освіти молодших школярів з інтелектуальними порушеннями *Складено автором за даними [5]

Працюючи над цією проблемою застосовую різні методичні прийоми та методи, що розширюють пізнавальні можливості та здібності учнів, розвивають їх вміння аналізувати і синтезувати, спостерігати,

порівнювати, узагальнювати набуті знання та згладжують істотні порушення психіки, емоційно – вольової сфери і забезпечують зростання фонду їх здібностей. Низький рівень самостійності у процесі виконання завдань особливо проявляється тоді, коли учням необхідно виконати розумові, інтелектуальні дії, визначити мету і завдання діяльності, шляхи їх досягнення, спланувати хід виконання завдань, проконтролювати результати.

Враховуючи те, що в учнів з інтелектуальними порушеннями присутні певні ускладнення під час вивчення математики, вченими запропоновано особливі способи навчання предмету [7, с. 44]:

- діти засвоюють матеріал повільно, з великими ускладненнями, відтак витрачаючи чимало зусиль, отож подавати матеріал слід дозовано;
- без довготривалої підготовки дітям складно засвоювати матеріал;
- завжди має існувати пропедевтичний період;
- матеріал закріплюється й повторюється на кожному уроці;
- матеріал подається шляхом узагальнення спостережень над конкретними явищами дійсності та практичних операцій над предметами.

У дітей з порушенням інтелекту активніше працює права півкуля – образна пам'ять, отож слід обов'язково використовувати наочність, лічильний матеріал, дидактичні ігри, натуральні предмети. Матеріал має бути більш образним, емоційним, таким, що легше запам'ятовується.

Використання комп'ютерних та мультимедійних ресурсів на уроках, розширює простір для реалізації можливостей кожної дитини, робить навчання успішним і комфортним, особистісно-орієнтовним і мобільним, а також оптимізує навчальний процес загалом.

Скажімо, на слайдах можна пропонувати завдання для виконання (рис.4).

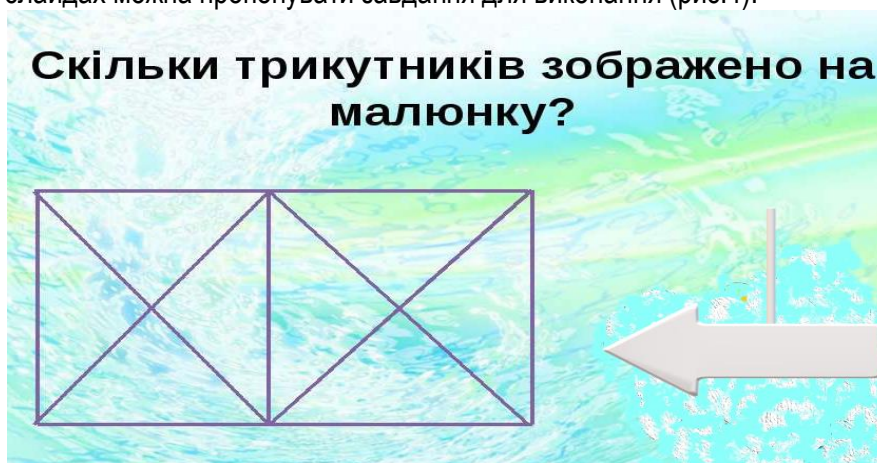

Рис.4. Завдання з математики

Різні інформаційні матеріали стимулюють увагу активізуючи зоровий і слуховий аналізатори. В учнів підвищується зацікавленість до вивчення математики, швидше розвиваються навички самостійності. Урізноманітнення подання матеріалу в електронному вигляді на уроках математики уможливають швидку зміну одного виду діяльності на інший. Використання комп'ютера сприяє розширенню і творчих можливості вчителя, дозволяє робити уроки більш інтенсивними, цікавими та різноманітними. Створення слайд-фільму, електронного додатку до уроку, збагачує професійну палітру вчителя. Завичай, підготовка уроку з використанням інформаційних технологій потребує багато часу для пошуку, систематизації та оформлення інформації. Такі інновації особливо ефективні під час вивчення нового матеріалу, повторення та закріплення знань та інших типах уроків [8, с. 55].

Урок-презентація забезпечує вищий рівень засвоєння інформації порівнянно з традиційними методами, підвищують інтерес до конкретної теми й предмету загалом. Також широко використовуються презентації на уроках математики під час усної лічби, в процесі проведення математичних диктантів, роботи з геометричним матеріалом, тестуванні, логічних вправах та в процесі розбору задачі. У сучасних умовах важко уявити уроки математики без інформаційних технологій.

Важливо зауважити, що презентації можна використовувати на різних етапах уроку з математики. На етапі актуалізації знань є можливість ілюструвати запитання графічними об'єктами, анімацією, звуковим супроводом, подати кілька слайдів із попередніх уроків, з кросвордами, ребусами

тощо. На етапі пояснення нового матеріалу використовується фото-, аудіо-, відеофрагменти, динамічні таблиці та схеми, інтерактивні моделі, проєктуючи їх на великий екран за допомогою мультимедійного проєктора. Зауважимо, в означених умовах істотно змінюється технологія пояснення матеріалу – вчитель коментує інформацію, що з'являється на екрані, за необхідності супроводжуючи її додатковими поясненнями та прикладами. Все це допомагає акцентувати увагу на найскладніших та найбільш важливих етапах уроку. На етапі закріплення знань використовуються ілюстровані запитання, завдання для групового чи індивідуального виконання, пропонується учням самостійно прокоментувати слайди, які демонструвалися на етапі пояснення нового матеріалу [7, с.45].

Під час викладання математики можна використовувати й он-лайніві інструменти для навчання, а саме [13]:

1. «Вивчення математики онлайн» (рис.5) [11].
2. «Вивчаємо математику» [10].
3. «ЯКлас» [16].
4. «Математика для школи» (рис.6).

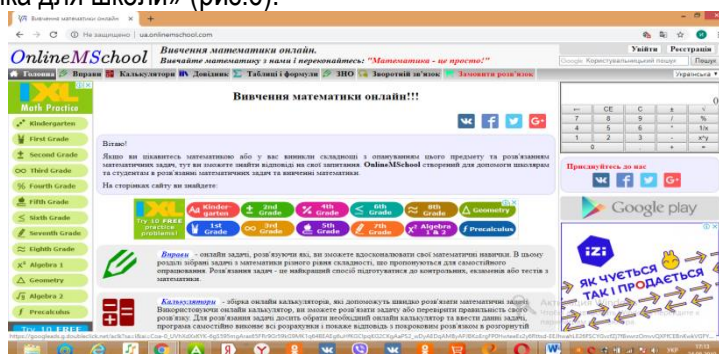

Рис.5. Вікно «Вивчення математики онлайн»

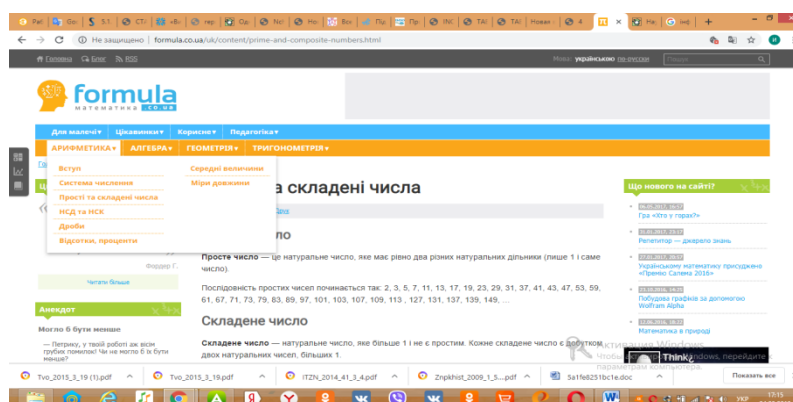

Рис. 6. Вікно «Математика для школи»

5. Видавництво «Розумники» розробило інтерактивні завдання для дітей старшого дошкільного віку та учнів початкової школи з таких предметів як «Українська мова» та «Математика». Електронні освітні ресурси мають гриф Міністерства освіти і науки України та рекомендовано до використання у закладах освіти. Апробовані в межах всеукраїнського педагогічного експерименту «Розумники» (Smart Kids). Ігрова форма подання матеріалу в електронних освітніх ігрових ресурсах (EOIP) відповідає принципам НУШ, їх можна використовувати і в освіті дітей з інтелектуальними порушеннями в інклюзивному освітньому середовищі (рис.7).

Слід зауважити, що процес навчання математики дітей зі стійкими інтелектуальними порушеннями є одним із найскладніших [5].

Використання ІКТ вчителями початкових класів в умовах інклюзивної освіти має певні переваги (рис.8) [7, с.46].

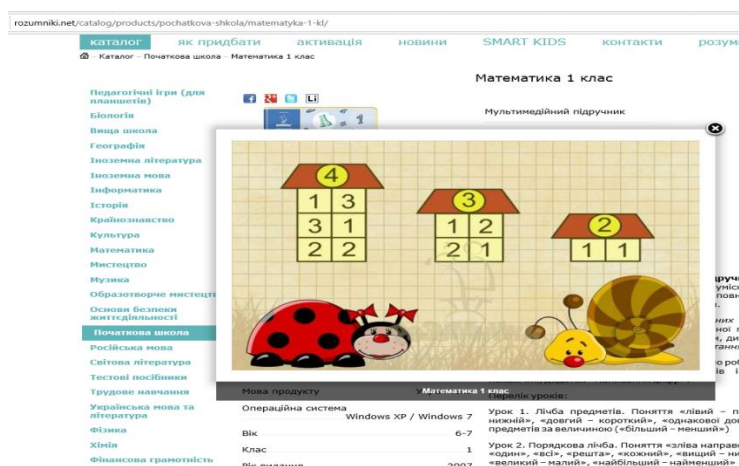

Рис. 7. Вікно «Математика 1 клас»

Під хмарними технологіями розуміють динамічно масштабований вільний спосіб доступу до зовнішніх обчислювальних інформаційних ресурсів у вигляді сервісів, що надаються через мережу Інтернет. Фактично інформація знаходиться та опрацьовується з використанням потужностей мережі дистанційних серверів, а на комп'ютері користувача відбувається взаємодія з даними завдання. Мережа взаємопов'язаних дистанційних серверів і отримала назву «хмарої» [6, с. 23]

Концепція «хмарних обчислень» передбачає організацію обчислень та обробку даних не на локально розташованих комп'ютерах, а безпосередньо в мережі «Інтернет», тобто пропонується сервіс дозволяє віддалено використовувати засоби обробки і зберігання інформації.

Впровадження хмарних технологій у процес навчання учнів з інтелектуальними порушеннями забезпечує позитивні тенденції у формування їх інформаційно-комунікаційних компетентностей загалом [14]:

- якісно інший рівень отримання сучасних знань – учні отримують можливість перебувати в процесі навчання в різний зручний час і в будь-якому місці, де присутній Інтернет;
- ефективний інтерактивний навчальний процес;
- можливість швидко створювати, адаптувати й тиражувати освітні послуги під час навчання;
- можливість для учнів здійснювати зворотний зв'язок з вчителем шляхом оцінки та коментування пропонується освітніх сервісів.

Слід також зауважити, що впровадження хмарних технологій в освітній процес сучасних закладів освіти є одним із досліджуваних напрямів створення хмаро орієнтованого навчального середовища.

Отож задля організації уроку в інклюзивному класі з використанням хмарних технологій, вчителю важливо розуміти та враховувати певні особливості (рис.9).

Структурними елементами навчально-методичного забезпечення уроку початкової загальноосвітньої школи, як об'єкта хмари стають [14]:

1. Документи спільного використання – комплекти електронних демонстраційних матеріалів; матеріали класних годин; відеоекскурсії; відео із свят тощо; статичні проміжні звіти, скажімо, аналіз відвідування та результатів діяльності учнів у класі.
2. Документи-шаблони – документи, які вимагають дотримання єдиної структури, скажімо, інформація про соціальний статус родини; звіти щодо успішності учнів за I та II півріччя, аналіз контрольних робіт з орієнтацією на інформування батьків тощо.
3. Для ознайомлення – різноманітна інформація з навчальної та виховної роботи, скажімо, інформація для батьків щодо організації екскурсій, класних годин, свят, конкурсів тощо.
4. До виконання – документи, які вимагають опрацювання чи повідомлення інформації батькам.
5. Для саморозвитку – скарбничка логічних завдань, ребусів, завдань для розвитку критичного мислення, рекомендації для самостійного читання художньої літератури, спостережень, самостійного опрацювання пропущеного матеріалу тощо.

розвиває вміння учнів орієнтуватися в інформаційних потоках

допомагає опанувати практичними способами роботи з інформацією

розвиває вміння обмінюватися інформацією за допомогою сучасних технічних засобів

забезпечує ефективний перехід від пояснювально-ілюстрованого способу навчання до діяльнісного, за якого дитина стає активним суб'єктом навчальної діяльності, що сприяє усвідомленому засвоєнню знань

активізує пізнавальну діяльність учнів

підвищує можливості уроку та рівень його проведення

забезпечує індивідуальний підхід до кожного учня, застосовуючи різнорівневі завдання

підвищує ефективність навчального процесу й поліпшує рівень володіння новою інформацією

заощаджує час (учні швидше переорієнтуються з однієї форми навчання на іншу)

сприяє збільшенню обсягу завдань

підвищує активність й мотивацію до засвоєння знань шляхом урізноманітнення форм роботи

Рисунок 8. Переваги використання ІКТ в інклюзивній освіті *Складено автором за даними [7]

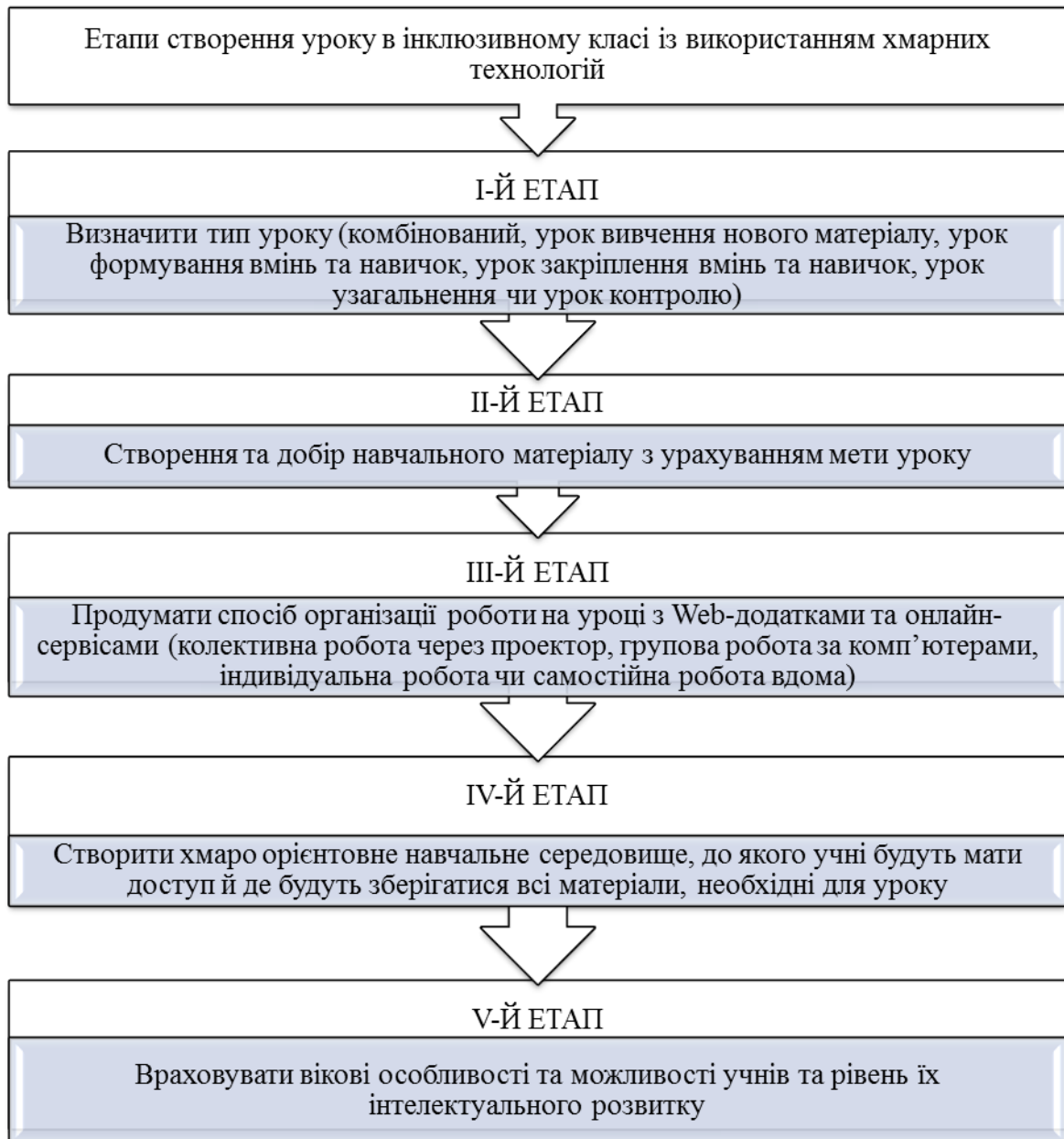

Рис.9. Етапи створення уроку в інклюзивному класі із використанням хмарних технологій

*Складено автором за даними [6; 14].

Розглянемо сервіси, які найчастіше використовуються задля створення навчального матеріалу для молодших школярів з інтелектуальними порушеннями [6;14]:

1. **LearningApps** – це сервіс, який призначено для створення інтерактивних навчально-методичних завдань з різних предметів. Тематика різноманітна: від роботи з картами до розв'язування кросвордів й створення карт знань. Їх можна використовувати в роботі з інтерактивною дошкою, або як індивідуальні вправи для учнів. У сервісі знаходиться база завдань, розроблених учителями різних країн для усіх предметів шкільної програми. Кожен із ресурсів можна використати на своєму уроці, змінити під власні потреби, розробити схожий чи зовсім інший навчальний модуль (рис.10).

2. **JigsawPlanet** – он-лайн сервіс для генерації пазлів з вихідних графічних зображень (фотографій). Для початку роботи необхідно зареєструватися. Надалі користувач створює альбом і завантажує тематичні зображення, з якого сервіс пропонує створити різні за складністю та формою пазлів ігри.

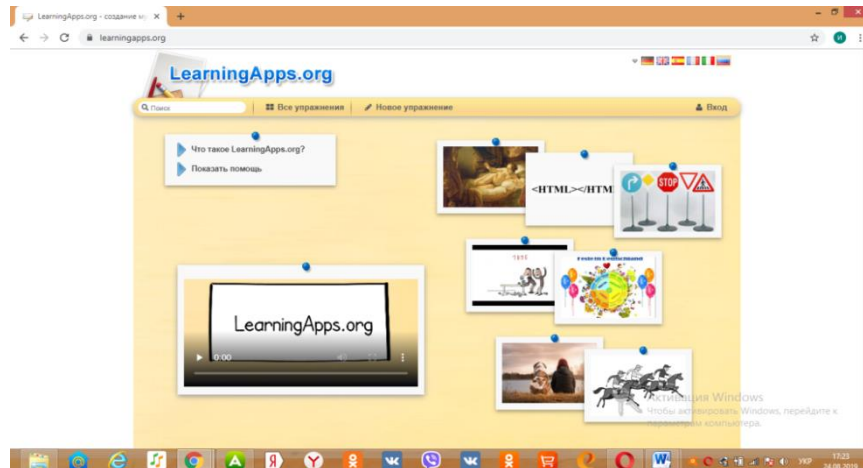

Рис.10. LearningApps

Створені роботи можна зберігати на сторінках сайтів у вигляді альбомів та як окремі роботи. Можна поділитися роботами в соціальних сервісах і за допомогою електронної пошти. Використовується здебільшого для актуалізації знань (рис.11).

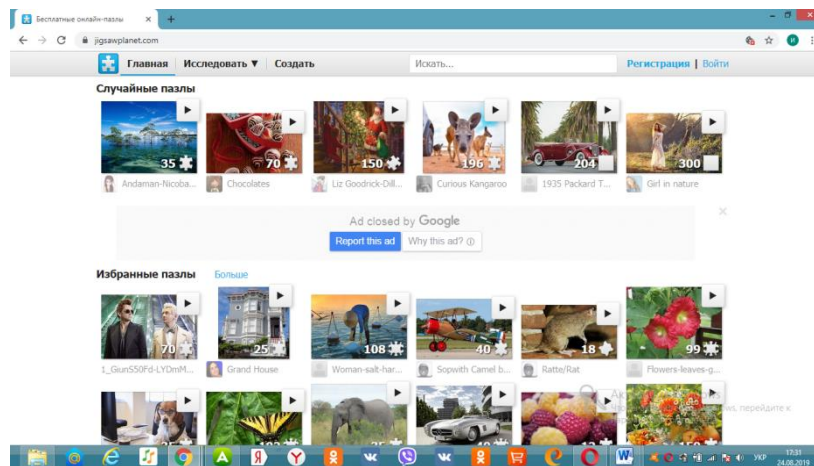

Рис.11. JigsawPlanet

3. **Casoo** – це зручний он-лайн інструмент малювання, який дозволяє створювати «асоціативні групи», різні діаграми, графіки. Casoo можна використовувати безкоштовно. Casoo робить спільну роботу реальністю. Діаграми, створені в Casoo, можуть бути відредаговані кількома людьми одночасно. Зміни, що вносяться учнями, відображаються в режимі реального часу. Робота в Casoo виглядає так, начебто всі працюють разом в одному класі і водночас програма надає нового значення слову «співпраця». Створенні діаграми можна зберігати як зображення, а також вбудовувати на сайт чи блог та організувати спільну роботу учнів. Перед початком роботи потрібно зареєструватися чи використовувати для входу логіни Facebook, Google чи Twitter.

4. **GoogleForm** – це зручний інструмент, за допомогою якого можна легко й швидко планувати заходи, складати опитування та анкети, збирати іншу інформацію, створювати тести для оцінювання учнів. Форма використовується за наявності акаунту gmail. Входить в пакет Google документи. Форму можна підключити до електронної таблиці Google, і тоді відповіді респондентів будуть автоматично зберігатися в ній. Якщо ця функція не включена, ви можете відкрити меню «Відповіді» і переглянути короткий зміст. Відповіді легко аналізуються, оскільки діаграми створюються автоматично як в розрізі окремого респондента, так і групові відповіді з кожного запитання.

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Отож використання ХОНС (хмаро орієнтованого навчального середовища) сприяє підвищенню мотивації, активізації

пізнавальної діяльності учнів, що забезпечується, як в інтерактивному он-лайн режимі роботи так і в режимі вільного доступу до навчально-методичних матеріалів.

Відтак, можемо стверджувати, що використання ІКТ допомагає в підготовці учня, що має інтелектуальні порушення до самостійного життя в умовах інформаційного суспільства: розвиває мислення, комунікаційні здібності, формує вміння приймати оптимальне рішення, формує інформаційну культуру тощо.

Уроки з використанням ІКТ мають стати звичними для учнів початкової школи з інтелектуальними порушеннями, а для вчителів – нормою роботи, що, на нашу думку, є одним із важливих феноменів використання інновацій у роботі в інклюзивному середовищі, які сприяють результативності у освітній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017.
2. [Наказ Міністерства освіти і науки України № 923 від 23.08.2018р. «Про затвердження методичних рекомендацій щодо адаптаційного періоду для учнів першого класу у Новій українській школі».](#)
3. Постанова Кабінету Міністрів України №872 від 15.08.2011 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».
4. Постанова Кабінет міністрів України № 607 від 21.08. 2013 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами».
5. Тім Лорман, Джоан Депплер, Девід Харві (2010). Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практич. посіб. ; пер. з англ. К.: СПД-ФО Парашин І.С.
6. Морзе Н. (2014). Педагогічні аспекти використання хмарних обчислень. Інформаційні технології в освіті : зб. наук. пр. 9, 20-29.
7. Мороз О. (2014). Використання інформаційно-комп'ютерних технологій в початковій школі. Рідна школа, 43-47.
8. Носенко Ю.Г. (2014). Деякі аспекти впровадження засобів ІКТ в інклюзивну освіту. Наукова молодь-2014 : зб. матеріалів II Всеукраїнської наук.-практич. конф. (с. 54-56). Київ.
9. Шакоцько В.В. (2008). Методика використання ІКТ у початковій школі : навч.-метод. посіб. К.: ТОВ Редакція «Комп'ютер».
10. Вивчаємо математику. (н.д.). Режим доступу: <http://testmath.com.ua/> (дата звернення: 24.08.2019).
11. Вивчення математики онлайн. (н.д.). Режим доступу: <http://ua.onlinemschool.com/> (дата звернення: 24.08.2019).
12. [Методичні рекомендації щодо адаптаційного періоду для учнів першого класу у Новій українській школі.](#) (2018). (додаток до наказу МОН України від 20.08.2018 № 923). Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/1-klas-nysh/nmo-923_dodatok.pdf (дата звернення: 21.08.2019).
13. Ресурси для вчителів математики. (н.д.). Режим доступу: <http://timso.koippo.kr.ua/skripka/resursy-dlya-vchyteliv-matematyky-3/> (дата звернення: 17.08.2019).
14. Таровик О. І. (н.д.). Хмарні технології у навчально-виховному процесі: метод. посіб. Режим доступу: <https://goo.gl/fq2PNA> (дата звернення: 19.08.2019).
15. Типова освітня програма для учнів 1-го класу з інтелектуальними порушеннями (н.д.). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5b5/9bf/2f0/5b59bf2f0e5f0486065163.pdf> (дата звернення: 19.08.2019).
16. ЯКлас. (н.д.). Режим доступу: <http://www.yaklas.com.ua/> (дата звернення: 19.08.2019).

References

1. Zakon Ukrainy «Pro osvitu». [About education]. № 2145-VIII vid 05.09.2017.
2. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 923 vid 23.08.2018r. «Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii shchodo adaptatsiinoho periodu dlia uchniv pershoho klasu u Novii ukrainii shkoli». [On approval of methodological recommendations for the adaptation period for the first grade students at the New Ukrainian School].
3. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №872 vid 15.08.2011 «Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkluzyvnoho navchannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh». [On approval of the Procedure for the organization of inclusive education in secondary schools].
4. Postanova Kabinet ministriv Ukrainy № 607 vid 21.08. 2013 «Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoї zahalnoi osvity dlia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy». [On approval of the State standard of elementary general education for children with special educational needs].

5. Tim Lorman, Dzhoan Deppler, Devid Kharvi (2010). Inkluzivna osvita. Pidtrymka rozmaittia u klasi: prakt. posib. [Inclusive education. Support for classroom diversity] ; per. z anh. K.: SPD-FO Parashyn I.S. .
6. Morze N. (2011). Pedagogichni aspekty vykorystannia khmarnykh obchyslen. [Pedagogical aspects of the use of cloud computing]. Informatsiini tekhnolohii v osviti : zb. nauk. pr., 9. 20-29. [in Ukraine].
7. Moroz O. (2014). Vykorystannia informatsiino-kompiuternykh tekhnolohii v pochatkovii shkoli.[Use of information technology in elementary school]. Ridna shkola. 43-47. [in Ukraine].
8. Nosenko Yu.H. (2014). Deiaki aspekty vprovadzhennia zasobiv IKT v inkluzivnu osvitu. [Some aspects of ICT implementation in inclusive education]. Naukova molod-2014 : zb. materialiv II Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf. Kyiv. 54-56. [in Ukraine].
9. Shakotko V.V. (2008). Metodyka vykorystannia IKT u pochatkovii shkoli [Methods of using ICT in primary school] : navch.- metod. posib. K.: TOV Redaktsiia «Kompiuter». [in Ukraine].
10. Vyvchaiemo matematyky. [Studying mathematics] (n.d.). Retrieved from <http://testmath.com.ua/> (data zvernennia: 24.08.2019).
11. Vychennia matematyky onlain. [Studying mathematics online]. (n.d.). Retrieved from <http://ua.onlinemschool.com/> (data zvernennia: 24.08.2019).
12. Metodychni rekomendatsii shhodo adaptatsiinoho periodu dlia uchniv pershoho klasu u Novii ukrainskii shkoli. (2018). [Guidelines for the adaptation period for first class students at the New Ukrainian school]. (dodatok do nakazu MON Ukrainy vid 20.08.2018 № 923). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/1-klas-nysh/nmo-923-dodatok.pdf> (data zvernennia: 21.08.2019).
13. Resursy dlia vchyteliv matematyky. (n.d.). [Resources for Mathematics Teachers]. Retrieved from <http://timso.koippo.kr.ua/skripka/resursy-dlya-vchyteliv-matematyky-3/> (data zvernennia: 17.08.2019).
14. Tarovyk O. I. (n.d.). Khmarni tekhnolohii u navchalno-vykhovnomu protsesi [Cloud technologies in the educational process]: metod. posib.URL: <https://goo.gl/fq2PHA>(data zvernennia: 19.08.2019).
15. Typova osvitnia prohrama dlia uchniv 1-ho klasu z intelektualnymy porushenniamy [A typical educational program for 1st grade students with intellectual disabilities]. (n.d.). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5b5/9bf/2f0/5b59bf2f0e5f0486065163.pdf> (data zvernennia: 19.08.2019).
16. laKlas. (n.d.). [I'm Class.]. Retrieved from <http://www.yaklas.com.ua/> (data zvernennia: 19.08.2019).

Чупахина С.В. Учебно-методическое обеспечение ИТ поддержки образования младших школьников с интеллектуальными нарушениями.

В статье проанализированы учебно-методическое обеспечение инклюзивного обучения учащихся начальной школы в условиях становления Новой украинской школы. Охарактеризованы особенности развития детей с интеллектуальными нарушениями в условиях информационного образовательного пространства.

Обосновано, что использование компьютерных и мультимедийных ресурсов на уроках, расширяет пространство для реализации возможностей каждого ребенка, делает обучение успешным и комфортным, лично-ориентировочным и мобильным, а также оптимизирует учебный процесс в целом. Внедрение облачных технологий в процесс инклюзивного обучения учащихся с интеллектуальными нарушениями обеспечивает положительные тенденции в формировании их информационно-коммуникационных компетентностей.

Доказано, что инклюзивное обучение учащихся начальной школы с интеллектуальными нарушениями будет результативным и более полным при наличии разработанного, законодательно утвержденного учебно-методического обеспечения, которое учитывает и использует возможности информационных технологий.

Ключевые слова: электронные образовательные ресурсы, информатизации образования, инклюзивное обучение, компьютерные инструменты обучения, младшие школьники с интеллектуальными нарушениями, учебно-методическое обеспечение, on-line книги, облачные технологии, облака ориентированное учебное среду.

Chupakhina S.V. Educational-methodical software of IT support for the education of junior pupils with intellectual disabilities.

The article analyzes the educational and methodological support of inclusive education of primary school students in the conditions of forming of the New Ukrainian School. The features of development of children with intellectual disabilities in the conditions of informational educational space are characterized. The purpose of the article is to analyze educational and methodological support of inclusive education of younger students junior pupils with intellectual disabilities regarding the peculiarities and possibilities of using informative technologies. It is justified that the usage of computer and multimedia resources in the classroom, widens the space for the realization of each child's capabilities, makes learning successful and comfortable, personally-oriented and mobile, and optimizes the learning process in general. The effectiveness of educational and methodological computer-aided support for the learning process of junior pupils with intellectual disabilities depends largely on the skillful selection and usage of software. The

introduction of cloud technologies into the process of inclusive education of students with intellectual disabilities provides positive trends in the forming of their informative and communicative competences in general. Given that students with intellectual disabilities have some complications when studying mathematics, the most commonly used services to create teaching material in a specific subject are considered. The usage of informative and communicative technologies helps in the preparation of a student who has intellectual disabilities to independent life in the conditions of the informative society: develops thinking, communication abilities, shapes the ability to make the best decision, shapes the informative culture, etc. It is proved that the inclusive education of elementary school students with intellectual disabilities will be effective and more complete if there is a developed, legally approved educational and methodological support that takes into account and uses the opportunities of informative technologies. Lessons with the usage of informative and communicative technologies should become commonplace for primary school students with intellectual disabilities and for teachers as a norm of work, which, in our opinion, is one of the important phenomena of using innovations in work in an inclusive environment that contribute to the effectiveness of educational activities of the modern institution.

Key words: electronic educational resources, informatization of education, inclusive education, computer tools of education, primary school pupils with intellectual disabilities, educational and methodological support, on-line books, cloud technologies, cloud-oriented educational environment.

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2019.38.24

УДК 376.1-056.2/3:373.3/5

Шевченко В.М., shevchenko_volodumur@ukr.net

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНО ОРГАНІЗОВАНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ XVIII – ПОЧАТОК XIX СТ.)

Стаття присвячена передумовам виникнення спеціально організованого навчання дітей з особливими освітніми потребами в Україні в кінці XVIII – на початку XIX століття. У ній визначено становище дітей з особливими потребами (глухі, сліпі, розумово відсталі) в означений часовий період та передумови, які призвели до виникнення спеціально організованих навчальних закладів для таких дітей.

У статті автор зазначає, що діти з порушеннями розвитку здавна привертати увагу представників різних галузей знань – лікарів, педагогів, юристів, філософів. В Україні, яка в силу свого географічного положення увібрала в себе східноєвропейську та азійську культури (в даному випадку як частина Російської імперії), історично передавалася традиція особливо шанобливого ставлення до людини, яка має видимі фізичні, психічні або розумові порушення. В традиції української культури велике значення приділялося справам благодійності й милосердя щодо людей, які мають важкі порушення. Така ситуація зберігалася до останньої чверті XVIII століття.

В цей період в Російській імперії відбуваються значні економічні та культурні перетворення, які сприяли значному розвитку освіти і науки. Була запроваджена нова система народної освіти, швидких темпів розвитку набрали педагогіка і медицина, що сприяло початковому етапу розвитку спеціальної освіти. Тривали заходи приватного порядку щодо влаштування богаділень, відкриття спеціальних виховних будинків для божевільних. Вдосконалювалися форми їхньої опіки, вживалися заходи загального характеру. При монастирях і церквах існували спеціальні будинки піклування для сліпих, глухих та інших осіб.

Проте, організовані заходи не сприяли розвитку виховання та навчання осіб з особливими потребами, а навпаки, гальмували їх розвиток. Однією з причин даної затримки є законодавство тих часів, в якому діти з порушеннями визнавалися недієздатними. Розвиток філософських, медичних і педагогічних знань сприяв усвідомленню особливостей аномальних дітей, утвердженню думки про можливість і необхідність їх навчання. Попри це держава не піклувалася про таких дітей, законодавчо обмежуючи їх громадські права.

Ключові слова: спеціальна освіта, діти з особливими потребами, опіка, богадільні, патрунування, виховні будинки, спеціально організоване навчання, соціалізація.

Постановка проблеми. Демократичні перетворення в Україні, які розпочалися наприкінці минулого століття, пов'язані з відродженням національного розвитку суспільства та входженням нашої країни у Європейську спільноту. За роки незалежності України визначено нові пріоритети розвитку освіти. Вони привели до зміни ідеологічного, морально-ціннісного та соціально-економічного устрою суспільства, зумовили кардинальні зрушення в освітньому просторі, що позитивно вплинуло на процеси модернізації освітньо-виховної системи, в т.ч. і для дітей з особливими потребами, адже спеціальна